

જ્યાં સુધી પર્વતો પર રસ્તા અને ડેમ બનશે ત્યાં સુધી ગ્લેશિયર તૂટતા રહેશે

તાજેતરમાં તિબેટમાં ગ્લેશિયર તૂટવાના કારણે નેપાળમાં જે દુર્ઘટના બની છે તેમાં ચીને સમયસર ચેતવણી નહીં આપી તેને લીધે અનેકના મોત થયા તે વાત પર દલીલ શરુ થઇ ગઇ છે. ચીને ચેતવણી આપી કે નહીં આપી તે પછીની વાત છે પહેલી વાત એ છે કે, ઘટના બની કેમ? આવી ઘટનાઓ અંગે કુદરત જ અગાઉ વારંવાર ચેતવણી આપી

આજનો ટાઉદ છે : અબોટ

અબોટ એટલે બોટવા વિનાનું, શુદ્ધ. અભડાયા વિનાની દશા , શુદ્ધ સ્થિતિ. રસોઈ અને જમવાની જગ્યાનું છાણમાટી (ગાયનું છાણ) વગેરેથી પવિત્રતા માટે કત્તવામાં આવતું લીંપણ. જયાં નાહ્યા વગર જવાય નહીં તેવું સ્થાન.

અબોટ પરથી અબોટિયું થયું. રસોઈ કરતી વખતે કે જમતી વખતે પવિત્રતા જાળવવા માટે બે વરત પહેરાય તે અબોટિયું અને તે રેશમ, ઊન કે શાણનું હોય.

અબોટિયું મુખ્યત્વે બ્રાહ્મણો કે પૂજા-પાઠ કરનારાં પહેરે છે, જનોઈ કે ધાર્મિક વિધિ વખતે પૂજામાં સંફેદ, લાલ કે પીળા રંગનાં અબોટિયાં પહેરવાનો રિવાજ છે.

ઘોતિયું સુતરાઉ હોય ને સાત વારનું તો અબોટિયું પાંચ વારનું હોય. પીળું કે કોઈ પણ રેશમી અબોટિયું હોય તેને પીતાંબર પણ કહી શકો. ખેર! અબોટિયું હવે કંઈક ભુલાવું જતું વસ્ત્ર છે અને અબોટનો મહિમા પણ ઓછો થયો છે. શબ્દ સાથે સંસ્કૃતિ અને સંસ્કાર હોય છે. જે સંસ્કૃતિ અને સંસ્કાર ખાય તો તેની સાથે તેના શબ્દ પણ ખાય.

બન્ને- જિંદગી: રંગે-શાયરી ફિરાક ગોરખપુરી

જન્મ 28 ઓગસ્ટ 1896, વિદાય-૩ માર્ચ 1982
ફિરાક ગોરખપુરનું નામ રઘુપતિ સહાય. મોહમ્મદ ઈકબાલ, જીગર મોરારાબાઈ, બેશ મલીહાબાઈનાં સાથી શાયર મૂળ ગોરખપુરના, અંગ્રેજી સાહિત્યમાં એમ.એ. 1968માં પદ્મભૂષણ, 1969માં જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર, 1970માં સાહિત્ય અકાદમી ફેલોશીપ.
એક મુદત સે તેરી યાદ ભી આપી ન એમં
ઔર હમ ભૂલ ગયે હૌં તુમે એસા ભી નહીં

કિસી કા ચૂં તો હુસા કૌન ઉમ્ર ભર ફિર ભી
યે હુશ્ન-ઓ-ઈશ્ક સબ તો ધોકા હે મગર ફિર ભી

હજાર બાર જમાના ઈધર સે ગુજરા હૈ
નયી- નયી- સી હૈ કુછ તેરી રહગુબર ફિર ભી

વચન

લેખન કોઈ વ્યવસાય નથી પણ તે જો છે તો એક અસુખનો વ્યવસાય છે. હું નથી માનતો કે કળાકાર ક્યારેય સુખી હોય છે. એને કશુંક ને કશુંક પીડ્યા જ કરે છે.

જયોર્જ સિનેમોન બેલ્જિયમના લેખક

આપણે ઇતિહાસ પાસેથી એ શીખતાં હોઈએ છીએ કે ઇતિહાસ પાસેથી કશું શીખવા જેવું નથી.

દેગલ

તમે જે કાંઈ કરો છો તેમાંથી તમે છો એવા બનો છો, તમે તમારા વિશે જે ઇચ્છા કરી છે તેવા નહીં. કરો તે જ બનશો.

જયાં પોલ સાર્ત્રે

ફાન્સના ફિલોસોફર, લેખક

હું કલ્પના કર્યા વિના સાહિત્ય-કૃતિ વાંચી નથી શકતો, પરિણામે તે મારા માટે એક પુસ્તક હોવાથી આગળ વધી દૃશ્યોની એક શ્રૃંખલા બની જાય છે.

આલ્ફ્રેડ હિચકોક

હોરર ફિલ્મોના સર્જક

દુશ્મનને માફ કરવું, દોસ્તને માફ કરવાથી વધારે સહેલું છે.

વિલિયમ બ્લેક

અંગ્રેજ કવિ - ચિત્રકાર

લોકો વિચારે છે કે પ્રતિભાશાળી હોવું ભાગ્ય પર નિર્ભર કરે છે, પરંતુ તેઓ એમ નથી વિચારતા કે ભાગ્ય પણ એક પ્રકારની પ્રતિભા જ હોઈ શકે છે.

હાસિંતો બેનાવેતે

નોબેલ વિજેતા સ્પેનિશ નાટ્યકાર

હું પૂછું, તમે કહો

(૧) કવિ-નાટ્યલેખક સિતાંશુ યશચંદ્રે પ્રબોધ પરોખ સાથે મળીને ‘સંદર્ભ’ નામનું સામયિક પ્રગટ કરેલું અને એ જ રીતે ભરત નાયક, કાન્તિ પટેલ, નીતિન મહેતા સાથે પણ એક સામયિક શરૂ કરેલું, એ સામયિકનું નામ શું?

(ક) સંગરસ્રધ્દવ્મ (ખ) ફાઈન પ્રૈમાસિક (ગ) યા હોમ (ઘ) ખજારાસ

(૨) કવિ-વિવેચક નિરંજન ભગત એક સમયે ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના ‘પરબ’ સામયિકના સંપાદક મંડળમાં હતા, પછી ‘ગંધ’ના સંપાદક પણ થયેલા અને ત્યાર બાદ એક પ્રૈમાસિકનું ૧૯૭૮-૭૯ દરમિયાન સંપાદન કરેલું એ પ્રૈમાસિકનું નામ શું?

(ક) સાહિત્ય (ખ) છંદોલય (ગ) સંજ્ઞા (ઘ) વીસમી સદી

(૩) સુરેશ બેશીએ ઘણાં બધાં સામયિકો પ્રગટ કરેલાં, નીચે આપેલાં ચાર નામોમાં ત્રણ નામો સુરેશનાં પ્રગટ કરેલા સામયિકનાં છે, એક નથી. તે કયું?

(ક) ઊહાપોહ (ખ) ક્લિતિય (ગ) મનિષા (ઘ) રુચિ

(૪) ૧૯૫૩નાં વર્ષોમાં ‘ગુજરાતી નાટ્ય’ નામનું માસિક પ્રગટ થયું હતું, તેના તંત્રી કોણ હતા?

(ક) પ્રવીણ બેશી (ખ) મધુકર રાંદેરિયા (ગ) કનૈયાલાલ મુનશી (ઘ) જયશંકર ‘સુંદરી’

(૫) કવિ રાજેન્દ્ર શાહ જેના તંત્રી હતા તે દ્વિમાસિકનું નામ શું?

(ક) કવિલોક (ખ) સમાલોચક (ગ) સ્વાધ્યાય (ઘ) યુગધર્મ

ક - h ‘ k - ધ ‘ l3 - ઈ ‘ ક - ર ‘ l૯ - b

lગામઝ

શકાશે. ગુજરાતીમાં તો વર્ષોથી કહેવત છે કે ‘જ્યારે કુદરતની લાઠી ચાલે છે તે દેખાતી નથી’

તાજેતરમાં નેપાળના હિમાલય વિસ્તારમાં હિમશીલા (Glacial Ice Mass) તૂટી પડવાની ઘટના પછી અનેક વિસ્તારોમાં અચાનક પૂર, કાદવળને પ્રવાહ અને ભૂસ્ખલનની ગંભીર સ્થિતિ સર્જાઈ છે. આ ઘટના માત્ર એક કુદરતી અકસ્માત નથી, પરંતુ હિમાલયના બદલાતા પર્યાવરણ, ભારે વરસાદ અને આબોહવા પરિવર્તનની સંયુક્ત અસરનું પરિણામ માનવામાં આવે છે. નેપાળ જેવા પર્વતીય દેશમાં હિમશીલા તૂટે ત્યારે તેની અસર માત્ર હિમનદી સુધી મર્યાદિત રહેતી નથી, પરંતુ નીચેના ગામો, રસ્તાઓ અને નદીકાંઠાના વિસ્તારો સુધી પહોંચે છે. હિમાલયમાં

હાલની ઘટનામાં ચોમાસાના ભારે વરસાદે જોખમ અનેકગણું વધાર્યું છે. સતત વરસાદથી પહાડોની માટી પાણીથી સંતૃપ્ત થઈ જાય છે. આવી નબળી બનેલી ઢાળ પર હિમશીલાને પ્રક્રિયા પણ જોખમ વધારે છે. ઘણી જગ્યાએ યોગ્ય ઢાળ સંરક્ષણ અને ડ્રેનેજ વિના માર્ગ નિર્માણ થવાથી જમીનની સ્થિરતા ઘટે છે. હિમશીલા તૂટી

પ્રેમ કરો છો? પ્રેમ કર્યો છે? તો વાંચો ‘ગુનાઓનો દેવતા’

ધર્મવીર ભારતીનું આ જન્મશતાબ્દી વર્ષ (૨૫ ડિસેમ્બર ૧૯૨૬ - ૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૯૭) છે. ‘ધર્મયુગ’ નામના સાપ્તાહિકના તેઓ સંપાદક હતા અને ‘અંધાયુગ’ નામના નાટકથી પણ તેમને એવાં જ રાષ્ટ્રીય પ્રસિદ્ધિ અને સન્માન મળ્યાં. જો કે તેઓ ‘ગુનાહોં કા દેવતા’, ‘સૂરજ કા સાતવા ઘોડા’ અને ‘ગ્યારહ સપનોં કા દેશ’ જેવી નવલકથા ઉપરાંત પાંચ વાર્તાસંગ્રહ, ચાર નિબંધસંગ્રહ પણ આપી ચૂક્યા છે. પાંચ કાવ્યસંગ્રહ વડે તેઓ આઝાદી પછીના હિન્દી કાવ્યની વિભાવના રચનારા એક બનેલા.

તેમની નવલકથા-વાર્તા પરથી ફિલ્મ પણ બની અને ‘ગુનાહોં કા દેવતા’ શીર્ષક ફિલ્મવાળાએ ચોરી લીધું તો આ નવલકથા પરથી બનેલી ટી. વી. શ્રેણીનું નામ ‘એક થા ચંદર, એક થી સુધા’ રાખવું પડેલું. ‘સૂરજ કા સાતવા ઘોડા’ પરથી શ્યામ બેનેગલના દિગ્દર્શનમાં ફિલ્મ બનેલી. ‘અંધાયુગ’ તો ઈશ્માકી અલ્દાઝીથી માંડી અનેક નાટ્ય-દિગ્દર્શકોની સૃજનશીલતાનું કારણ બનાનારું નાટક રહ્યું છે. હિન્દીમાં વાણી પ્રકાશન જ્યારે ‘ગુનાહોં કા દેવતા’ની શતાબ્દી આવૃત્તિ પ્રગટ કરી ત્યારે જ આ નવલકથા વિરલ વૈષ્ણવના ગુજરાતી અનુવાદ રૂપે સુરતના શ્રી ગજાનન પુસ્તકાલયે ઉપલબ્ધ કરાવી છે. આ નવલકથા પ્રગટ થઈ ત્યારથી લોકપ્રિય છે અને આજે પણ તેને નવાં વાચકો મળતાં રહે છે. બહુ શાંત રીતે, મખમલના તાણાવાણા એકમેકમાં ગૂંથતાં જઈ પોત વણે એ રીતે આ નવલકથાનું પોત રચાયેલું છે. ધર્મવીર ભારતીએ કહેલું કે આ નવલકથાનું સર્જન પીડાની ક્ષણોમાં પૂરી આસ્થાથી કરેલી પ્રાર્થના જેવું છે. આ નવલકથા એક વિલક્ષણ પ્રેમકથા છે. તેની ભાષામાં જે કાવ્યાત્મક પરિમાણ છે એ વર્ણનની શૈલીમાં જે અંગતતાની બારીકાઈ છે તે

હિન્દીમાં વાણી પ્રકાશન જ્યારે ‘ગુનાહોં કા દેવતા’ની શતાબ્દી આવૃત્તિ પ્રગટ કરી ત્યારે જ આ નવલકથા વિરલ વૈષ્ણવના ગુજરાતી અનુવાદ રૂપે સુરતના શ્રી ગજાનન પુસ્તકાલયે ઉપલબ્ધ કરાવી છે. આ નવલકથા પ્રગટ થઈ ત્યારથી લોકપ્રિય છે અને આજે પણ તેને નવાં વાચકો મળતાં રહે છે. બહુ શાંત રીતે, મખમલના તાણાવાણા એકમેકમાં ગૂંથતાં જઈ પોત વણે એ રીતે આ નવલકથાનું પોત રચાયેલું છે. ધર્મવીર ભારતીએ કહેલું કે આ નવલકથાનું સર્જન પીડાની ક્ષણોમાં પૂરી આસ્થાથી કરેલી પ્રાર્થના જેવું છે. આ નવલકથા એક વિલક્ષણ પ્રેમકથા છે. તેની ભાષામાં જે કાવ્યાત્મક પરિમાણ છે એ વર્ણનની શૈલીમાં જે અંગતતાની બારીકાઈ છે તે

વાચકને સતત પ્રસન્ન રાખનારું આલેખનબળ છે. મોટા ઘટનાક્રમ વિના આખી કૃતિ ગતિભેર વાચકને પોતાનામાં દોરવતી રહે છે. ચંદર-

ગુરુની દીકરી મેધાને અગાધ પ્રેમ કરી છે. નવલકથામાં અલાહાબાદની પૃષ્ઠભૂમિ છે. ચંદર અને સુધા એકબીજાના પ્રેમમાં છે પરંતુ સામાજિક મર્યાદાઓ અને કહેવાતી નૈતિકતાના ડરનાં માર્યાં પોતાના પ્રેમને અભિવ્યક્તિ

આપી શકતાં નથી. ચંદન પોતાના પ્રેમનું દમન કરે છે અને સુધાનાં લગ્ન એક સુશિક્ષિત યુવાન સાથે કરાવે છે. સુધા પણ આમ તો પિતાની

લોકપ્રિયતા એવી કોઈ ગુજરાતી નવલકથાકાર જેનું સપનું પણ જોઈ ન શકે

સિડની શેલ્ડનની નવલકથાની ૩૦૦ મિલિયન (૧ મિલિયન = ૧૦ લાખ) કોપી વેચાઈ ગઈ છે

નવલકથાકાર અને નવલકથાની લોકપ્રિયતા કોને કહેવાય તે જાણવા અંગ્રેજીના નવલકથાકારો અને નવલકથાને જાણવાં જોઈએ. અત્યારે ઉદ્ધાહરણ સિડની શેલ્ડનનું. અમેરિકાના શિકાગોમાં ૧૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૭માં જન્મેલા સિડનીના પિતા યહૂદી હતા ને મૂળ ઈંગ્લેન્ડ હતા.

સિડની શરૂમાં કવિ હતા અને ૧૦ વર્ષના હતા ત્યારે કવિતામાંથી પાંચ સેન્ટ કમાયેલા. યુવાનીમાં રઝળપાટ સાથે ઘણા ધંધા અજમાવ્યા પણ નોર્થ-વેસ્ટર્ન યુનિવર્સિટીમાં ગયા પછી નાટકના જૂથ માટે નાનાં નાટકો લખ્યાં. પણ જિંદગી તો હજુ જીવવાની હતી ને બીજા વિશ્વયુદ્ધ વખતે આર્મી એર કોર્પ્સના વોર ટ્રેનિંગ સર્વિસમાં પાયલટ તરીકે કામ કર્યું. ૧૯૩૭માં હોલીવુડ તરફ પ્રયાન કર્યું અને અનેક બી મુવીઝ સાથે જોડાયા.

સિડની શેલ્ડને નવલકથા લખવાથી શરૂઆત નથી કરી. બ્રોડ વે સ્ટેજ માટે તેમણે મ્યુઝિકલ્સ રાખવાનાં. તેમણે એમ પણ કહ્યું છે કે તેમને એ સ્ત્રીઓ વિશે લખવું ગમે છે જે પ્રતિભાશાળી હોય અને સક્ષમ પણ હોય. સ્ત્રીમાં જબરદસ્ત શક્તિ છે. સિડનીએ એમ પણ લખ્યું છે કે ફિલ્મના બટલે મને નવલકથા લખવી વધારે ગમે છે કારણ કે ફિલ્મમાં હમે એકલા નથી હોતા, ઘણી વાતોનું સંકલન કરવું પડે. નવલકથામાં તમે સ્વતંત્ર છો.

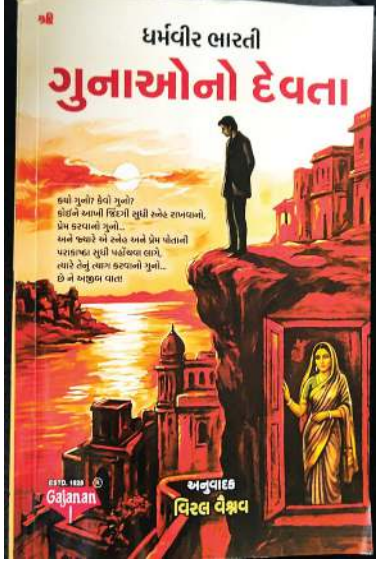
સિડની શેલ્ડને ‘ધ નેકેડ ફેસ’ પછી ‘એ સ્ટ્રેન્જર ઈન ધ મિરર’, ‘બ્લડલાઈન’, ‘રેજ ઓફ એન્જલ્સ’, ‘માસ્ટર ઓફ ધ ગેમ’, ‘ઈફ ટુમોરો કમ્સ’, ‘વિંડમિલ્સ ઓફ ધ ગોડ્રૂસ’, ‘ધ સેન્ટ્રસ ઓફ ટાઈમ્સ’ ૧૩ નવલકથા ઉપરાંત મિડનાઈટ સિરીઝમાં બે અને એન્થિશિયસ યુગન શ્રેણી હેઠળ ત્રણ નવલકથા લખી.

તથા શિલાઓનો પ્રવાહ વધી જાય છે. વિજ્ઞાનીઓના મત મુજબ હિમાલય વિશ્વના સૌથી ઝડપથી ગરમ થતા પર્વતીય વિસ્તારોમાંનો એક છે. સરેરાશ તાપમાનમાં વધારો થવાથી હિમનદીઓનું પીગળવું તેજ બન્યું છે. ઘણા સ્થળોએ હિમનદીનો આગળ ગ્લેશિયલ તળાવો બન્યા છે. જો હિમશીલા આવા તળાવમાં પડે તો પાણીનો વિશાળ મોજો નીસારાવાળા વિસ્તારોમાં વિનાશ ફેલાવી શકે છે. તેથી આબોહવા પસ્તિવર્તન હિમશીલા અને ભૂસ્ખલન બંને માટે મહત્ત્વનું પરિબળ બની ગયું છે. નેપાળમાં પહાડ કાપીને રસ્તાઓ બનાવવાની પ્રક્રિયા પણ જોખમ વધારે છે. ઘણી જગ્યાએ યોગ્ય ઢાળ સંરક્ષણ અને ડ્રેનેજ વિના માર્ગ નિર્માણ થવાથી જમીનની સ્થિરતા ઘટે છે. હિમશીલા તૂટી

તથા શિલાઓનો પ્રવાહ વધી જાય છે. વિજ્ઞાનીઓના મત મુજબ હિમાલય વિશ્વના સૌથી ઝડપથી ગરમ થતા પર્વતીય વિસ્તારોમાંનો એક છે. સરેરાશ તાપમાનમાં વધારો થવાથી હિમનદીઓનું પીગળવું તેજ બન્યું છે. ઘણા સ્થળોએ હિમનદીનો આગળ ગ્લેશિયલ તળાવો બન્યા છે. જો હિમશીલા આવા તળાવમાં પડે તો પાણીનો વિશાળ મોજો નીસારાવાળા વિસ્તારોમાં વિનાશ ફેલાવી શકે છે. તેથી આબોહવા પસ્તિવર્તન હિમશીલા અને ભૂસ્ખલન બંને માટે મહત્ત્વનું પરિબળ બની ગયું છે. નેપાળમાં પહાડ કાપીને રસ્તાઓ બનાવવાની પ્રક્રિયા પણ જોખમ વધારે છે. ઘણી જગ્યાએ યોગ્ય ઢાળ સંરક્ષણ અને ડ્રેનેજ વિના માર્ગ નિર્માણ થવાથી જમીનની સ્થિરતા ઘટે છે. હિમશીલા તૂટી

સુધાના પ્રેમમાં આવતાં આનંદ-હતાશામાં અને આ બંને અનુભવ વચ્ચે પણ પેલા સદા જાગતા રહેતા પ્રેમમાં વાયક રોપાયેલો રહે છે.

નવલકથાનું કથાસૂત્ર કહી દેવું સરળ છે પણ કથાસૂત્રમાં નહીં તેની અભિવ્યક્તિમાં ધર્મવીર

લેખક: ધર્મવીર ભારતી **અનુવાદ:** વિરલ વૈષ્ણવ પુસ્તક ગુનાઓનો દેવતા (અનુવાદ) **પ્રકાશક:** શ્રી ગજાનન પુસ્તકાલય, સુભારામ બિલ્ડીંગ, કોમર્સ હાઉસની સામે, ટાવર રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૩ **કિંમત રૂ. ૩૪૯/-**

ભારતીની શૈલી અને ભાષાછટાનો અનુભવ છે. ચંદર કે જે એક મેધાવી વિદ્યાર્થી છે અને તેના

ગુરુની દીકરી મેધાને અગાધ પ્રેમ કરી છે. નવલકથામાં અલાહાબાદની પૃષ્ઠભૂમિ છે. ચંદર અને સુધા એકબીજાના પ્રેમમાં છે પરંતુ સામાજિક મર્યાદાઓ અને કહેવાતી નૈતિકતાના ડરનાં માર્યાં પોતાના પ્રેમને અભિવ્યક્તિ

આપી શકતાં નથી. ચંદન પોતાના પ્રેમનું દમન કરે છે અને સુધાનાં લગ્ન એક સુશિક્ષિત યુવાન સાથે કરાવે છે. સુધા પણ આમ તો પિતાની

લોકપ્રિયતા એવી કોઈ ગુજરાતી નવલકથાકાર જેનું સપનું પણ જોઈ ન શકે

જ કરેલું. તેમણે ટી.વી. શ્રેણીઓ પણ ખૂબ લખી છે પણ તેમણે નવલકથા શ્રેને પ્રવેશ કર્યો તેનાથી પ્રકાશકોને જાણે દલ્લો મળી ગયો. ૧૯૬૯માં ‘ધ નેકેડ ફેસ’ નવલકથા લખી અને પછી ‘ધ અધર સાઈડ ઓફ મિડનાઈટ’ જે ‘ધ ન્યુયોર્ક ટાઈમ્સ’ના બેસ્ટ સેલર લિસ્ટમાં નંબર વન પર પહોંચેલી. પછી તેના પરથી મિની ટી.વી. શ્રેણી પણ બની. સિડની શેલ્ડને કહ્યું છે કે હું હંમેશા એ રીતે પ્રકરણો લખું

છું કે જે પ્રકરણ વાંચવું શરૂ કરો તેમાં રસ જકડાઈ રહે અને તે પૂરું થાય ત્યારે નવા પ્રકરણની ઈન્તેજારી જાગે. મતલબ કે વાચકને લટકાવેલા રાખવાનાં. તેમણે એમ પણ કહ્યું છે કે તેમને એ સ્ત્રીઓ વિશે લખવું ગમે છે જે પ્રતિભાશાળી હોય અને સક્ષમ પણ હોય. સ્ત્રીમાં જબરદસ્ત શક્તિ છે. સિડનીએ એમ પણ લખ્યું છે કે ફિલ્મના બટલે મને નવલકથા લખવી વધારે ગમે છે કારણ કે ફિલ્મમાં હમે એકલા નથી હોતા, ઘણી વાતોનું સંકલન કરવું પડે. નવલકથામાં તમે સ્વતંત્ર છો.

સિડની શેલ્ડને ‘ધ નેકેડ ફેસ’ પછી ‘એ સ્ટ્રેન્જર ઈન ધ મિરર’, ‘બ્લડલાઈન’, ‘રેજ ઓફ એન્જલ્સ’, ‘માસ્ટર ઓફ ધ ગેમ’, ‘ઈફ ટુમોરો કમ્સ’, ‘વિંડમિલ્સ ઓફ ધ ગોડ્રૂસ’, ‘ધ સેન્ટ્રસ ઓફ ટાઈમ્સ’ ૧૩ નવલકથા ઉપરાંત મિડનાઈટ સિરીઝમાં બે અને એન્થિશિયસ યુગન શ્રેણી હેઠળ ત્રણ નવલકથા લખી.

પડ્યા બાદ અનેક ગામોનો સંપર્ક તૂટી જાય છે, પુલો અને રાખમાગોને નુકસાન થાય છે તથા વીજ ઉત્પાદન ચોખ્ખાઓ પર પણ અસર પડે છે. આવી આપતિઓ સામે ગ્લેશિયરનું સતત મોનિટરિંગ, વહેલી ચેતવણી પ્રણાલી, જોખમવાળા વિસ્તારોનું નકશાંકન અને પર્ચાવરણ સરક્ષણને પ્રાથમિકતા આપવી જોઈએ.

હાલની હિમશીલા તૂટી પડવાની ઘટના દર્શાવે છે કે નેપાળમાં ભૂસ્ખલન માત્ર વરસાદનું પરિણામ નથી, પરંતુ હિમનદીઓનું પીગળવું, આબોહવા પરિવર્તન અને માનવસર્જિત હસ્તક્ષેપ મળીને આ જોખમને વધુ ગંભીર બનાવી રહ્યા છે.

આજ્ઞા માની આ લગ્ન કરી લે છે પરંતુ આ લગ્નજીવન તેના માટે અસંતોષ જન્માવનારું બની જાય છે. તે પોતાની ભીતર તૂટવા લાગે છે અને સ્થિતિ ત્યાં સુધી બગડે છે કે એ માનસિક આઘાત તેને મૃત્યુ સુધી લઈ જાય છે અને મરતી વેળા પણ તેના હાઠ પર તો ચંદરનું જ નામ હોય છે પરંતુ ચંદર પોતે પણ તો અંદરથી મરી ચૂક્યો છે. સમાજ તેને ‘દેવતા’ તરીકે સન્માને છે પણ પોતાની નજરમાં તો તે ગુનેગાર બની ચૂક્યો છે. એવો ગુનેગાર જેણે તેની જ હત્યા કરી છે, જેના પ્રેમને તેણે જીવન માનેલું.

ધર્મવીર ભારતીએ અત્યંત ભાવોદ્દેક સાથે આ કૃતિ લખી છે અને ચંદર-સુધા ઉપરાંત અલાહાબાદ સ્વયં એક પાત્ર બને છે. ધર્મવીર ભારતીએ જે ઉત્કટતાથી પાત્રો રચ્યાં છે તેમાં બિનલી પણ છે. આદર્શના કારણે પ્રેમ કેવી રીતે ગૂંગળાઈ મરે તેનું બયાન તમને પાંચેક ઘણકા પહેલાંનું ભારતીએ સમાજ પાસે લઈ જશે. આદર્શ જ ચંદર-સુધાના પ્રેમને પીડાભર્યો બનાવે છે. ૧૯૪૯માં જ્યારે આ નવલકથા પ્રગટ થયેલી ત્યારથી લોકપ્રિય બની અને આજે ૮૨-૮૩ આવૃત્તિ પછી પણ લોકપ્રિય છે. આ કૃતિ સવાલ કરે છે કે ગુનો કયો છે? શું એકબીજાને પામ્યા વિના દૂરથી ચાહતાં રહેવું તે ગુનો છે? ચંદરને તો બિનતી અને પમ્મી પણ ચાહે છે પણ ચંદરની સુધા માટેની લાગણી અસાધારણ છે. ચંદર પણ સુધા માટે દેવતા છે અને એક ભક્તની જેમ તેણે પ્રેમનું જતન કર્યું છે પણ સુધાના પિતાએ ચંદર માટે જે કંઈ કર્યું છે તે એવા અહેસાનમાં ફેરવાયું છે કે તે પાર કરી ન શકાય તેવો ઘેરો બની જાય છે. બને છે એવું કે સુધાની દિપ્તિમાં દેવતા બની રહેવાની ઈચ્છા જ તેને ગુનેગાર બનાવી દે છે. ધર્મવીર ભારતીએ પમ્મી અને ચંદરના સંબંધના ઊંડાણને દર્શાવવા થોડો સેક્સ્યુઅલ ટચ પણ આપ્યો છે. લેખક એ વિગતે સ્ત્રી-પુરુષ સંબંધને નૈસર્ગિક આકર્ષણમાં મૂકી આવે છે. શરીરની તરસ બંને એટલી જ પવિત્ર સ્વાભાવિક છે જેટલી આત્માની પૂજા.આત્માની પૂજા અને શરીરની તરસ બંને અભિન્ન છે! સાહિત્યના રસિકોએ અનિવાર્યપણે વાંચવા જેવી આ નવલકથા છે.

ચર્ચાપત્ર

charchapatra@gujaratmitra.in

અવાજનું પ્રદૂષણ વધવાના દિવસો આવી ગયા છે

જન્માષ્ટમીથી શરૂ થતા તહેવારોથી માંડીને નવરાત્રી અને દિવાળી સુધીમાં અવાજનું પ્રદૂષણ ખૂબ વધી જાય છે.ગણપતિની સ્થાપના વખતે ડીજે ના કાન બહેરા કરી નાંખનારા અવાજો,ગણપતિના દિવસે દરમિયાન કલાકો સુધી વગાડવામાં આવતા ડ્રમના અવાજો માણસના કાનને ખલેલ પહોંચાડતા રહે છે.નાનાં બાળકો માટે તો ગણપતિ એટલે આરતીની શરૂઆત પહેલાં ત્રણ કલાક સતત ડ્રમના અવાજો કરવા સિવાય બીજું કંઈ નહીં. વિસર્જન પણ થોડા થોડા દિવસે થતાં રહે અને વરધોડા અવાજનું પ્રદૂષણ વધારતા રહે.અનંત ચઉદસના દિવસે અવાજનું પ્રદૂષણ ચરમ સીમાએ પહોંચી જાય છે. સાથે સાથે બીજી અરાજકતા તો ખરી જ.ત્યાર બાદ નવરાત્રીમાં પંદર દિવસ મોડી રાત સુધી વાગતાં સ્પીકરો, દિવાળીના દિવસોમાં કાન ફાડી ન